

Kwaliteitshandboek

Onderzoek in de Academie voor Sociaal Werk

Zuyd Hogeschool

Inhoud

1 Inleiding	3
2 Onderzoek aan hogescholen	5
2.1 Borging onderzoekskwaliteit van onderzoek	5
2.2 Doel van dit kwaliteitshandboek	5
3 Borging onderzoekskwaliteit	7
3.1 Kwaliteitsstandaarden BKO 2016-2022	7
3.2 Inbedding van het kwaliteitshandboek	11
4 Borging onderzoekskwaliteit op projectniveau: checklist onderzoek	12
Bijlage 1. Verklaring Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit	14
Bijlage 2: Verklaring geheimhouding en zorgvuldige omgang met persoonsgegevens	16

1 Inleiding

In de afgelopen 15 jaar heeft onderzoek aan hogescholen met de komst van lectoraten een zichtbare plek verworven. Bij Zuyd Hogeschool zijn ongeveer 30 lectoraten ingesteld, gelokaliseerd in de verschillende academies. De kwaliteitszorg voor onderzoek in lectoraten is ingebed in de reguliere P&C-cyclus, maar beperkt zich niet tot de lectoraten alleen. Recente ontwikkelingen zijn aanleiding om deze kwaliteitszorg te herijken.

Dit kwaliteitshandboek is relevant voor iedereen die binnen of samen met de Academie voor Sociaal Werk aan onderzoek doet of er bij betrokken is (onder meer studenten in de opleidingen, docent-onderzoekers, interne en externe begeleiders, docenten, assessoren). Het heeft betrekking op onderzoek dat plaatsvindt in het lectoraat en de opleiding die verbonden is aan de Academie voor Sociaal Werk.

Het onderzoek aan hogescholen wordt gekenmerkt door een sterk praktijkgericht karakter. Het draagt bij aan kennisontwikkeling, maar ook aan praktijkontwikkeling. Beide hebben in het sociaal domein een specifieke betekenis. Het sociaal werk doet haar werk te midden van de samenleving en beoogt ook bij te dragen aan *goed leven van mensen, met elkaar, in rechtvaardige instituties* (vrij naar Ricoeur¹). Praktijkontwikkeling wordt daarmee in het sociaal domein breed opgevat: het betreft niet alleen de beroepspraktijk van sociale professionals, maar eerst en vooral de praktijken van samen-leven waar deze professionals ondersteunend aan en actief in zijn².

Ook ten aanzien van kennisontwikkeling wordt een brede opvatting en bijbehorende epistemologie³ gehanteerd. Kennis heeft niet alleen een feitelijke, objectieve dimensie, maar ook een normatieve en subjectieve dimensie⁴ die tezamen in ogenschouw moeten worden genomen om een goed beeld van onderzochte praktijken te krijgen. Daarbij kunnen discursieve en niet-discursieve strategieën van kennisverwerving worden ingezet: onderzoek vanuit ASW wordt dus verricht vanuit een brede kennisopvatting, en altijd in relatie tot concrete praktijken en contexten waarin het onderzoeks-onderwerp is ingebed. Dat alles heeft consequentie voor de positie van de onderzoeker: deze benadert de te onderzoeken werkelijkheid minder vanuit de klassieke object-subjectverhouding die in veel wetenschappelijk onderzoek gebruikelijk is. Dat maakt dat juist voor onderzoek in het sociaal domein, zorgvuldige omgang met en reflectie op de kwaliteit en integriteit van het onderzoek noodzakelijk is, met in achtname van de eigen aard en het eigen doel van dit type onderzoek. Dit kwaliteitshandboek is een eerste hulpmiddel daartoe.

Na een toelichting op een aantal ontwikkelingen in hoofdstuk 2, wordt in hoofdstuk 3 geschetst hoe de kwaliteitszorg wordt geborgd. In hoofdstuk 4 wordt de kwaliteitszorg op projectniveau beschreven. Op dit projectniveau is sprake van een handzame benadering: het omvat aanbevelingen en aandachtspunten voor studenten, docent-onderzoekers en begeleiders van onderzoeksprojecten.

¹ Ricoeur, P. (1990). *Oneself as another*. Oorspronkelijke titel: *Soi-même comme un autre*. Chicago, IL: The University of Chicago Press

² Wat met samen-leven wordt bedoeld, wordt beschreven in Keinemans, S. (2020). *Sociale Integratie als Wijkend Perspectief*. Pleidooi voor een atonale benadering van de sociale professie. Lectorale rede. Sittard: Zuyd Hogeschool.

³ Met epistemologie wordt verwezen naar opvattingen over de manier waarop men kennis op kan doen.

⁴ Hier valt bijvoorbeeld te denken aan ervaringskennis, dat in het sociaal domein steeds vaker als relevante bron in onderzoek en beroepspraktijk wordt meegenomen ten behoeve van kennisontwikkeling.

Verdere uitwerking van deze aandachtspunten (bijvoorbeeld veilige opslag van data is opgenomen in LibGuides⁵ in de web omgeving van de Zuyd bibliotheek.

⁵ LibGuides– afkorting van library guide – zijn wegwijzers voor bepaalde onderwerpen, bieden ondersteuning bij onderzoek en zijn compilaties van bruikbare informatie, te vinden op <https://bibliotheek.zuyd.nl/onderzoek/praktijkgericht-onderzoek>.

2 Onderzoek aan hogescholen

2.1 Borging onderzoekskwaliteit van onderzoek

Hogescholen in Nederland verrichten praktijkgericht onderzoek: onderzoek dat is geworteld in de beroepspraktijk en bijdraagt aan de ontwikkeling en innovatie van die beroepspraktijk, het onderwijs en het kennisdomein (artikel 1.3.2. WHWO). Inmiddels is onderzoek regulier verankerd in hbo-instellingen en is de kwaliteit geborgd. In 2018 is de 'Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit' vastgesteld. Deze gedragscode geeft een algemeen kader voor integer en verantwoord wetenschappelijk onderzoek, bedoeld als basis voor richtlijnen voor het handelen in de praktijk tijdens alle onderzoeksfasen. Het gewenste gedrag van onderzoekers van het onderzoek wordt hierin beschreven, waarbij de onderzoeker het nodige besef om deugdelijk te handelen krijgt toebedeeld. Er wordt gestuurd op vijf ethische principes van eerlijkheid, zorgvuldigheid, transparantie, onafhankelijkheid en verantwoordelijkheid. Principes die leidend moeten zijn voor onderzoekers en in de Nederlandse onderzoekspraktijk breed gedragen worden.

Het 'Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2016-2022: kwaliteitszorgstelsel praktijkgericht onderzoek hogescholen' (afgekort tot BKO, Vereniging Hogescholen, 2015) voorziet in richtlijnen voor kwaliteitszorg van onderzoek aan hogescholen. Het BKO beschrijft (a) de doelstellingen en opzet van de externe visitaties van de onderzoekseenheden van de hogescholen (bv. lectoraten, onderzoeksgroepen of kenniscentra), (b) de Commissie Evaluatie Kwaliteit Onderzoek die toezicht houdt op de uitvoering van het protocol en (c) de landelijke monitor waarmee de kwantitatieve ontwikkelingen van het praktijkgericht onderzoek wordt beschreven. Het BKO vormt de basis voor een landelijk kwaliteitszorgstelsel voor het onderzoek aan hogescholen. Dat gebeurt op basis van vijf kwaliteitsstandaarden in een zes-jaarlijkse cyclus van visitaties.

Aansluitend op het BKO 2016-2022 heeft een werkgroep van de Vereniging Hogescholen een advies uitgebracht over kwaliteitscriteria voor praktijkgericht onderzoek. Het 'Advies Werkgroep Kwaliteit van Praktijkgericht Onderzoek en het Lectoraat' (Werkgroep KPO, 2016) verduidelijkte een tweetal BKO-kwaliteitsstandaarden.

Naast de genoemde gedragscode, kwaliteitsstandaarden en – criteria zijn voor onderzoek ook de vigerende internationale kwaliteitscriteria en nationale wettelijke regels voor wetenschappelijk onderzoek van belang. Dit geldt vooral voor mens-gebonden onderzoek in het zorg- en welzijnsdomein. Zo geldt in Nederland onder meer de Wet medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen (WMO). Voor zover van toepassing zal onderzoek aan hogescholen zich aan deze (wettelijke) kwaliteitsregels moeten houden. Maar net zoals binnen bepaalde wetenschappelijke disciplines (zoals de geesteswetenschappen en sociale wetenschappen) wordt ook in het sociaal domein gezocht naar kaders die passen bij deze vormen van onderzoek.

Zuyd Hogeschool heeft in maart 2017 de nota 'Kwaliteit en Kwaliteitszorg Onderzoek bij Zuyd' vastgesteld. Deze nota geeft op het niveau van Zuyd Hogeschool aan hoe aan de Gedragscode, het BKO en het advies van de Werkgroep KPO invulling wordt gegeven. De lectoraten en academies geven dit kwaliteitsbeleid specifiek vorm en inhoud. In dit handboek gebeurt dit specifiek voor onderzoek in het sociaal domein.

2.2 Doel van dit kwaliteitshandboek

Dit kwaliteitshandboek beoogt voorwaarden te scheppen om het specifieke karakter en de kwaliteit en integriteit van onderzoek binnen de Academie voor Sociaal Werk van de hogeschool te borgen, deels in aanvulling op de Nota Kwaliteit en Kwaliteitszorg, de Nederlandse gedragscode

wetenschappelijke integriteit, het BKO 2016-2022 en de aanbevelingen van de Werkgroep Kwaliteit van Praktijkgericht Onderzoek en het Lectoraat.

Om dit doel te bereiken wordt beschreven op welke wijze de hierboven genoemde standaarden, aanbevelingen en ontwikkelingen invulling krijgen binnen onderzoek in de Academie voor Sociaal Werk (hoofdstuk 3). Er worden handvatten geboden aan onderzoekers, docenten, studenten voor het ontwikkelen en borgen van de kwaliteit en integriteit van hun onderzoekende activiteiten (waaronder een checklist in hoofdstuk 4 en de daaraan gekoppelde LibGuides).

De diverse onderdelen van dit handboek zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en relevant voor iedereen die in de Academie voor Sociaal Werk bij onderzoek betrokken is. De kwaliteit van een onderzoeksproject is echter ook afhankelijk van goede organisatorische en personele randvoorwaarden en gebaat bij een open onderzoekscultuur waar integriteit en transparantie over de boogde doelstellingen voorop staat. Hoofdstuk 3 is vooral van belang voor degenen die beleidsmatig bij onderzoek betrokken zijn. Hoofdstuk 4 voor iedereen die onderzoekend vermogen inzet in zijn dagelijkse werk- of opleidingspraktijk (studente, docenten, docent-onderzoekers).

Dit handboek is een uitwerking van het Basis Kwaliteitshandboek Zuyd en draagt bij tot een beter begrip van de specifieke attitude, strategieën, en methoden waarmee onderzoekende activiteiten in het sociaal domein gepaard (kunnen) gaan. Uitgangspunt bij de totstandkoming van dit Kwaliteitshandboek van de Academie voor Sociaal Werk, is dat iedereen zich op transparante en herkenbare wijze verhoudt tot de gedragscodes en richtlijnen in dit handboek. Maar wel in de wetenschap dat integer onderzoek meer behelst dan het volgen en afvinken van voorschriften. Dit Kwaliteitshandboek, en de activiteiten die met de implementatie ervan gepaard gaan, beoogt daarmee vooral ook bij te dragen aan een transparante cultuur waarin docent-onderzoekers en studenten van elkaar leren en elkaar durven aanspreken, uitdagen en bevragen op de kwaliteit en integriteit van hun onderzoekende praktijken.

3 Borging onderzoekskwaliteit

3.1 Kwaliteitsstandaarden BKO 2016-2022

Per kwaliteitsstandaard BKO 2016-2022 wordt de uitwerking aangegeven. In 3.2 wordt ingegaan op de verdere inbedding van dit kwaliteitshandboek.

Standaard 1: de onderzoekseenheid heeft een relevant, ambitieus en uitdagend onderzoeksprofiel en een onderzoeksprogramma met bijbehorende doelen die zijn geoperationaliseerd in een aantal indicatoren.

In de Academie voor Sociaal Werk wordt onderzoek uitgevoerd in het lectoraat en in de opleiding Social Work (dt en vt). Een lectoraat is een onderzoekseenheid die onder leiding van een lector staat en onderzoek doet en begeleidt. De lector stelt een meerjarig lectoraatsplan op waarin onderzoeksprofiel, -programma, -doelen en -indicatoren van het lectoraat en de daarvoor benodigde middelen staan beschreven. In het lectoraatsplan wordt aangegeven hoe wordt samengewerkt met interne en externe stakeholders binnen Zuyd Hogeschool en het werkveld.

Onderzoeksprofiel, -programma, -doelen en -indicatoren van een lectoraat voldoen aan de volgende criteria:

- Ze zijn helder verwoord voor de stakeholders en vertonen een transparante samenhang;
- Ze sluiten aan op de algemene missie en doelen van de hogeschool en zijn gerelateerd aan actuele vraagstukken rondom de 'core business' van het sociaal werk, namelijk het leveren van een bijdrage aan sociaal functioneren en sociale kwaliteit⁶. Daarbij wordt aangesloten op relevante wetenschappelijke inzichten alsmede op relevante ontwikkelingen in de professie sociaal werk zoals deze in Nederland én internationaal vorm krijgt en in de beroepsvisie van de Academie voor Sociaal Werk wordt uitgewerkt;
- Ze zijn volgens interne en externe stakeholders relevant, prikkelend, ambitieus en uitdagend;
- Ze bieden een adequaat houvast bij het formuleren van onderzoeksvragen en het uitvoeren van onderzoek;
- Ze zijn open en flexibel genoeg geformuleerd om ruimte te bieden aan urgente, nieuwe ontwikkelingen binnen de samenleving;
- Ze zijn intern en extern bekend en leveren een relevante, gedegen en prikkelende bijdrage aan het debat met interne en externe stakeholders.

Standaard 2: de wijze waarop de eenheid is georganiseerd, de inzet van mensen en middelen en de interne en externe samenwerkingsverbanden, netwerken en relaties maken de realisatie van het onderzoeksprofiel mogelijk.

Zuyd Hogeschool streeft naar een brede verbinding tussen onderwijs en onderzoek. Om te zorgen voor deze brede aansluiting en elke student de mogelijkheid te bieden onderzoekend vermogen op te doen, besteedt de opleiding Social Work aandacht aan de ontwikkeling van de onderzoekende houding, onderzoekende vaardigheden van de student, en aan hun vermogen om gebruik te maken van bestaande kennis⁷. De opleiding werkt hiertoe samen met het lectoraat.

⁶ Sociaal functioneren en sociale kwaliteit zijn centrale concepten in het Landelijk Opleidingsdocument Sociaal Werk (2017).

⁷ Daan Andriessen (Lector); Petra Manders; Dan Greve (Lid Lectoraat); Peter Hermans; Linda Jakobs; Lucie te Lintelo; Karin Neijenhuis; Gerard Straetmans (2014). Beoordelen is mensenwerk. Bevindingen over de

Per lectoraat is een financiële basisbijdrage beschikbaar die de lectoraten in staat stelt om hun onderzoek uit te voeren op een minimum kwaliteitsniveau, in beginsel onafhankelijk van externe financiering. Het College van Bestuur verwacht van het lectoraat dat - waar mogelijk - deze basisbijdrage wordt aangevuld met middelen uit subsidies (tweede geldstroom) of opdrachten (derde geldstroom)⁸.

De volgende randvoorwaarden voor onderzoek zijn geregeld en worden getoetst bij audits en visitaties:

- Onderzoekers kunnen gebruik maken van structurele ondersteuning voor:
 - Het vinden van relevante (wetenschappelijke en andere) bronnen, datamanagement en het publiceren van onderzoeksresultaten (Team Research Support van Zuyd Bibliotheek);
 - Het aanvragen van subsidies, coproducties en bijbehorende inhoudelijke en financiële project-ondersteuning (Dienst Finance & Control);
 - Het inzetten van medewerkers in onderzoeksprojecten (Dienst HR/Managementteam van de Academie voor Sociaal Werk);
 - Het verder ontwikkelen van hun deskundigheid en professionele verantwoordelijkheid.
- De lector is in beginsel gepromoveerd in een voor de sociale studie relevante academische discipline. De minimale aanstellingsomvang van een reguliere lector is 0,6 fte en van een bijzonder lector 0,2 fte; een reguliere lector wordt de eerste keer benoemd voor een periode van 8 jaar, telkens te verlengen met een periode van 6 jaar; de aanstellingsperiode van een bijzonder lector is afhankelijk van de afspraken met de instelling die deze lector medefinanciert, maar in de regel minstens 4 jaar;
- Medewerkers van een lectoraat werken onder de verantwoordelijkheid van een lector/teamleider; er is een mix van onderzoekers t.a.v. hun specialistische kennis, onderzoekservaring en werkervaring. Er wordt bij voorkeur gewerkt met docent-onderzoekers om de koppeling tussen onderzoek en onderwijs te waarborgen;
- Voor de begeleiding van promovendi en de mogelijkheid om te promoveren zijn er samenwerkingsovereenkomsten afgesloten tussen Zuyd Hogeschool en een of meerdere universiteiten.
- In het functiehuis van Zuyd Hogeschool bestaan mogelijkheden voor een loopbaan in onderzoek, naast onderwijs en management.

De organisatie, inzet van mensen en middelen en de interne en externe samenwerkingsverbanden, netwerken en relaties van een lectoraat voldoen aan de volgende criteria:

- Het portfolio van het lectoraat representeert op ambitieuze wijze het onderzoeksprofiel, het onderzoeksprogramma en de onderzoeksdoelen;

wenselijkheid en mogelijkheid van een gezamenlijk protocol voor het beoordelen van (kern)werkstukken. Eindrapport van de expertgroep Protocol, ingesteld door de Vereniging Hogescholen.

⁸ Lectorenstatuut Zuyd, 2015 en Nota Onderzoekbeleid Zuyd, 2016

- De inzet van mensen en middelen is kwantitatief en kwalitatief voldoende om de gestelde doelen en ambities te realiseren;
- Er is sprake van een verantwoorde zelforganisatie van de medewerkers met behoud van transparantie en doelrealisatie; de medewerkers ervaren hun werkomgeving, hun onderlinge verhouding en hun verhouding met de interne/externe omgeving als inspirerend;
- Het lectoraat is nauw verbonden met relevante personen en partijen in de interne en externe omgeving en het lectoraat wordt door deze stakeholders erkend als een relevante onderzoekseenheid.

Standaard 3: Het onderzoek van de onderzoekseenheid voldoet aan de standaarden die in het vakgebied gelden voor het doen van onderzoek

Samenvattend zijn de belangrijke kwaliteitscriteria voor onderzoek in Academie voor Sociaal Werk, Zuyd Hogeschool als volgt:

- De praktijk (professie *én* burgers voor en met wie zij werken) is zoveel mogelijk betrokken bij de totstandkoming van de onderzoeksvraag, en heeft daar belang bij.
- Onderzoek wordt zoveel mogelijk in samenwerking met de praktijk uitgevoerd.
- Er is een heldere en beargumenteerde aansluiting tussen de onderzoeksvraag en de gekozen onderzoeksstrategie, en deze verhoudt zich op een onderbouwde en kritische manier tot de wetenschappelijke criteria die gangbaar zijn in het sociaal domein en de brede kennisopvatting die daarin gehanteerd wordt.
- Het onderzoek wordt ethisch verantwoord opgezet, uitgevoerd en afgesloten.
- Het resultaat van het onderzoek is stimulerend voor de professie sociaal werk; het sociaal domein; wetenschap en/of maatschappelijk debat en heeft waar mogelijk invloed op (de vernieuwing van) het onderwijs.
- Waar mogelijk worden ook gebruikers van de onderzoeksresultaten betrokken bij de opzet en opbrengst van het onderzoek.

Dit Kwaliteitshandboek heeft daarbij de volgende rol:

- Alle uitgevoerde onderzoeken voldoen tenminste aan de voor het onderzoeksproject relevante, geëxpliciteerde kwaliteitsstandaarden en -criteria zoals aangeduid in dit kwaliteitshandboek;
- De onderzoekers hebben goede kennis van de voor hun project relevante kwaliteitsstandaarden en -criteria zoals beschreven in dit handboek, en volgen deze consequent dan wel wijken consequent en beredeneerd van deze af;
- De kwaliteitsstandaarden en -criteria in dit handboek en de toepassing hiervan worden regelmatig geëvalueerd en waar nodig aangescherpt, waarbij gebruik wordt gemaakt van kennis en inzichten uit onderwijs en beroepspraktijk.

Standaard 4: De onderzoekseenheid realiseert voldoende relevantie op het gebied van de beroepspraktijk en de samenleving, onderwijs en professionalisering, of kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein.

Het sociaal werk is expliciet een normatieve professie, waarin principes van sociale rechtvaardigheid, mensenrechten, collectieve verantwoordelijkheid en respect voor diversiteit centraal staan⁹. Onderzoeksprojecten mogen niet in strijd zijn met deze algemene doelen van het sociaal werk.

⁹ Zie voor de waardengeladen omschrijving van de professie Sociaal Werk de vigerende internationale definitie van het sociaal werk van de Internationale Federatie van Sociaal Werkers, o.a. te vinden op: <https://www.sociaalwerk nederland.nl/sociaal-werk-in-beeld/wat-is-sociaal-werk>

Onderzoek dient daarmee aan te sluiten op samenlevingspraktijken, maar zich daar ook op kritische wijze toe te verhouden wanneer kernwaarden van het sociaal werk daarin onder druk staan. De onderzoeksbevindingen die binnen de Academie voor Sociaal Werk worden opgedaan, dragen bij aan het actuele debat binnen de beroepspraktijk, maar dragen vooral ook direct of indirect bij aan de kernwaarden van deze beroepspraktijk, zijn relevant voor aanpalende wetenschappelijke disciplines en/of maatschappelijke kwesties. Onderzoeksprojecten zoeken een nauwe relatie met het onderwijs via de bijdrage aan onderwijsactiviteiten, de professionalisering van docenten en curriculumvernieuwing, dan wel door ontwikkeling van bijdragen die aan relevante prikkeling of verwondering in het onderwijs bijdragen. Andersom worden onderzoeksprojecten uitgevoerd met en dus gedragen door studenten en/of docenten in het onderwijs. Doordat het onderzoek relevant is en gevolgen heeft voor de beroepspraktijk, de wetenschap, het onderwijs of de bredere samenleving, vindt de verspreiding van de kennis via uiteenlopende, gepaste kanalen plaats.

De opbrengsten uit onderzoek voldoen aan de volgende kwalitatieve criteria:

- Binnen het kennisdomein is de impact af te lezen aan de bijdragen aan de kennisontwikkeling binnen het sociale domein, en aanverwante wetenschappelijke disciplines en de interne en externe waardering, dan wel relevante en inhoudelijke academische verwondering of geprikkeldheid ervoor;
- Binnen de heterogene beroepspraktijk is de impact af te lezen aan de samenwerking met en/of gebruik van, en/of waardering voor, dan wel relevante en inhoudelijke verwondering of geprikkeldheid over de interventies en resultaten van afzonderlijke organisaties en de leden van de beroepsgroep;
- Binnen het onderwijs is de impact van het onderzoek af te lezen aan onderwijsinnovatie op inhoud en organisatie, en daardoor aan het gevoerde onderwijsbeleid van de opleidingen, dan wel aan beredeneerde en consequente debatten en afwijzing van aanbod;
- Toenemende bekendheid, waardering, dan wel relevante en inhoudelijke verwondering of geprikkeldheid over en gebruik bij meerdere organisaties en het bredere beroepenveld.

Meerdere (kwantitatieve en kwalitatieve) output-indicatoren zijn mogelijk. Voor onderwijs valt te denken valt aan de realisatie van inhoudelijke bijdragen aan (nieuwe) opleidingen, een intensievere deelname van studenten aan onderzoek, bijdrage aan expertiseontwikkeling van docenten, binnen én buiten ASW, meer deelname van professionals uit de beroepspraktijk aan onderwijsontwikkeling. Voor het kennisdomein valt te denken aan publieke toonmomenten binnen en buiten de regio, nationale en internationale publicaties voor een breder publiek, peer reviewed (wetenschappelijke) publicaties, vakpublicaties, lidmaatschap van beoordelingscommissies en (regionale en internationale) lezingen, presentaties en workshops. Voor de praktijk valt te denken aan samenwerking met (regionale en internationale) gemeenten, welzijnsorganisaties, maar ook burgers, toegekende opdrachten en subsidieaanvragen, erkenning van de onderzoekstrajecten binnen de (regionale en internationale) praktijk.

Standaard 5: De onderzoekseenheid voert regelmatig en systematisch evaluatie uit van de onderzoeksprocessen en resultaten. Aan de uitkomsten verbindt de onderzoekseenheid waar nodig verbeteringen.

Elk lectoraat wordt eenmaal per drie jaar gevisiteerd en getoetst aan de geldende kwaliteitsstandaarden, altemerend door een extern panel en een intern panel onder leiding van een externe lector. Op basis van de rapportage van het visitatiepanel worden zo nodig aanpassingen aangebracht. Visitaties zijn ingebed in de reguliere P&C-cyclus van Zuyd Hogeschool.

Een onderzoek kan pas worden uitgevoerd wanneer de teamleider van een opleiding of de betreffende lector hiermee akkoord is. De teamleider/lector kan deze bevoegdheid delegeren naar een senior-onderzoeker, docent of daartoe aangewezen commissie.

Het lectoraat Sociale Integratie, het enige lectoraat verbonden aan de Academie voor Sociaal Werk, maakt daarop aanvullend gebruik van een organisatiestructuur, passend bij het inhoudelijke onderzoeksprogramma wat het permanent monitoren van kwaliteit en impact (zie standaard 4) van het lectoraatsprogramma mogelijk maakt. Het programma is opgedeeld in programmalijnen waar meerdere docent-onderzoekers bij betrokken zijn, gecoördineerd door ervaren docent-onderzoekers. Programmaleiders en lector vormen samen een kernteam, dat gezamenlijk de inhoudelijke kennisontwikkeling en onderzoekskwaliteit/integriteit van de programmalijnen monitort en daartoe minimaal eenmaal in de 6 weken overleg voert. Dit team neemt, onder verantwoordelijkheid van de lector, initiatieven voor nieuwe projecten, welke door de lector in het managementteam van de opleiding worden besproken.

De uitkomsten van de evaluaties en tussentijdse overlegmomenten leiden tot reflectie waaruit verbeteracties voortvloeien voor het onderzoeksprofiel, -programma, -doelen en -indicatoren en voor de organisatie en uitvoering van het onderzoek. Waar gewenst en mogelijk worden tussentijdse en aanvullende peer review en intervisie ingezet om de kwaliteit van onderzoek te stimuleren.

3.2 Inbedding van het kwaliteitshandboek

Het belang van de integriteit van onderzoek, juist voor de sociale professie met haar normatieve kern, wordt nadrukkelijk onderschreven en dit wordt actief uitgedragen en bevorderd door docenten en onderzoekers binnen de Academie voor Sociaal Werk. Daarbij vertrekken zij vanuit het uitgangspunt dat wetenschappelijke integriteit niet vastgelegd kan worden in een heldere deugd of norm, maar dat voortdurende reflectie nodig is om de kernwaarden uit de gedragscode (eerlijkheid, zorgvuldigheid, transparantie, onafhankelijkheid, verantwoordelijkheid) na te leven. Naast de in §2.1 genoemde gedragscodes en kwaliteitsstandaarden, is de Beroepscode voor de Sociaal Werker daarbij een belangrijk richtsnoer voor het professionele handelen van docenten Sociaal Werk, dat eveneens door zal klinken in hun onderzoekende activiteiten. In de Academie voor Sociaal Werk is aandacht voor kwaliteit en integriteit van onderzoek op de volgende manieren ingebed:

- Lectoraat en academie werken aan een transparante onderzoekscultuur, waarin vragen omtrent wetenschappelijke integriteit gesteld kunnen worden, en aanvullende expertise wordt ingeschakeld of betrokken wanneer dat nodig is.
- Alle lectoren en senior docent-onderzoekers worden geacht kennis te hebben van de Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit, de Regeling Commissie Wetenschappelijke Integriteit Onderzoek Zuyd Hogeschool, de Klachtenregeling Wetenschappelijke Integriteit Onderzoek Zuyd Hogeschool en de Zuyd klokkenluidersregeling. Teamleiders van opleidingen en lectoraten en andere sleutelpersonen in de onderwijs- en onderzoeksorganisatie (bijvoorbeeld afstudeerbegeleiders, examinatoren) ontvangen een introductie op het handboek, de daaruit voor hun voortvloeiende verantwoordelijkheden en de wijze waarop dit kwaliteitshandboek nageleefd kan worden.
- Alle onderzoekers, teamleiders en sleutelpersonen tekenen een verklaring, waarin zij aangeven dat zij de gedragscode onderschrijven en dat zij in de geest van deze gedragscode zullen handelen (zie bijlage 1). Eventueel vereiste aanvullende verklaringen zijn dan eveneens aan de orde (zie bijlage 2).
- Studenten en docent-onderzoekers worden bij de start van een onderzoeksproject gewezen op de regeling en de mogelijkheden om te handelen bij (verondersteld) ongewenst gedrag.

Lectoraatsonderzoekers ontvangen zo nodig voorafgaand aan de start van een onderzoek de gedragscode en voor hen relevante delen uit dit kwaliteitshandboek. De onderzoeker die het betreffende onderzoek superviseert is verantwoordelijk voor de tijdige overhandiging van de relevante informatie, voor het bespreken van de informatie met de onderzoeker en het toezien op naleving tijdens het onderzoek. Waar nodig wordt een onderzoeker aangesproken die zich niet aan de gedragscode houdt en worden waar nodig passende maatregelen genomen.

- De gedragscode wordt geïntroduceerd als een belangrijk onderdeel van de cultuur bij de opleidingen en lectoraten met de uitnodiging aan onderzoekers elkaar onderling te stimuleren en erop toe te zien dat deze gedragscode wordt nageleefd.
- In het tweewekelijkse lectoraatsoverleg van de Academie voor Sociaal Werk, dat open staat voor alle docent-onderzoekers, worden peer review, alsmede vormen van deskundigheidsbevordering (workshops, leeskringen) ingezet om de kwaliteit van onderzoek te stimuleren. Daarbij is er bijzondere aandacht voor de ontwikkeling van relevante inhoudelijke kwaliteitscriteria die passen bij de rijke taal en brede kennisopvatting die het onderzoek in ASW kenmerkt, en de daarbij horende criteria voor integriteit.

Uiteraard is het, ondanks alle inspanningen om kwalitatief en integer onderzoek te doen, van belang dat eventuele overschrijdingen van integriteit in de vorm van ernstig ongewenst gedrag worden voorkomen. Als er vermoedens van onregelmatigheden zijn, worden deze transparant nader onderzocht en worden er gepaste gevolgen aan gegeven. Om het bewustzijn op het vlak van integriteit aangaande onderzoek te bevorderen en om onderzoekers bij de verschillende fasen van een onderzoek m.b.t. ethische, juridische en procedurele aspecten van onderzoek te adviseren en ondersteunen, heeft Zuyd Hogeschool de Commissie Wetenschappelijke Integriteit Onderzoek ingesteld (zie Regeling Commissie Wetenschappelijke Integriteit Onderzoek Zuyd Hogeschool, 2019). Als er vermoedens van onregelmatigheden zijn, zijn er bovendien adequate procedures om deze te melden en nader te onderzoeken. Daartoe heeft Zuyd Hogeschool zowel een Vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit Onderzoek als een Klachtencommissie Wetenschappelijke Integriteit Onderzoek benoemd (zie Klachtenregeling Wetenschappelijke Integriteit Onderzoek Zuyd Hogeschool, 2019). Naast de hiervoor genoemde regelingen staat ander instrumentarium beschreven in de Zuyd Klokkeluidersregeling (2017).

De naleving van dit kwaliteitshandboek en de gedragscode wordt als aandachtspunt meegegeven aan het panel bij de periodieke visitaties van de lectoraten en in de periodieke visitatie- en accreditatietrajecten van de opleidingen.

4 Borging onderzoekskwaliteit op projectniveau: checklist onderzoek

Bij iedere onderzoekende activiteit in de Academie voor Sociaal Werk wordt schriftelijk gereflecteerd op de vraag hoe de kwaliteit en integriteit van de activiteit kan worden geborgd. Daar kan gebruik worden gemaakt van de portal Onderzoek op de website van Zuyd Bibliotheek in de vorm van LibGuides. Waar dat relevant is wordt verwezen naar gedragscodes en richtlijnen zoals verstrekt in dit kwaliteitshandboek.

Het is nadrukkelijk de bedoeling om vanuit concrete professionele en onderzoekspraktijken in de Academie voor Sociaal Werk inzichten te genereren over adequate methoden en werkwijzen voor onderzoek in het sociaal domein. Zo is er sprake van een wederzijdse uitwisseling tussen de in dit kwaliteitshandboek geformuleerde kaders voor onderzoekskwaliteit en –integriteit en de dagelijkse onderzoeks- en onderwijspraktijk.

Studenten en (docent)onderzoekers overleggen tijdig met collega's en de lector zodat zij geïnformeerd en geïnstrueerd worden over alle relevante informatie die nodig is tot het succesvol en integer uitvoeren van het onderzoeksproject. Begeleiders zijn getraind in het vigerende kwaliteits- en integriteitscodes en protocollen zoals vastgelegd in dit handboek.

Bijlage 1. Verklaring Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit

Eind 2018 is de Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit van kracht geworden. Deze code wordt breed onderschreven door alle organisaties in Nederland die betrokken zijn bij onderzoek. Daarmee is de code van toepassing voor ieder type onderzoek (fundamenteel, toegepast of praktijkgericht) en ongeacht waar het wordt uitgevoerd (universiteit, hogeschool of elders). Je vindt de code hier. Als Zuyd Hogeschool onderschrijven we de code ook.

Een belangrijk onderdeel van de code zijn enkele leidende principes voor integer onderzoek. Zij zijn leidend voor de individuele onderzoeker, maar ook voor andere bij het onderzoek betrokken personen en organisaties (denk bijvoorbeeld aan opdrachtgevers voor het onderzoek). Het is belangrijk dat je deze principes kent en onderschrijft. Dat maak je kenbaar door deze code te ondertekenen.

1. Eerlijkheid

Eerlijkheid houdt onder andere in dat je geen ongefundeerde claims doet, je correct over het onderzoeksproces rapporteert, data of bronnen niet verzint of vervalst, alternatieve visies en tegenargumenten serieus neemt, en resultaten niet gunstiger dan wel ongunstiger voorstelt dan ze zijn.

2. Zorgvuldigheid

Zorgvuldigheid houdt onder andere in dat je wetenschappelijke methoden gebruikt en optimale precisie betracht bij het ontwerp, de uitvoering, verslaglegging en verspreiding van het onderzoek.

3. Transparantie

Transparantie houdt onder andere in dat het voor anderen helder is op welke data je je baseert, hoe deze zijn verkregen, welke resultaten je hebt bereikt en langs welke weg, en wat de rol van externe belanghebbenden is geweest. Als delen van het onderzoek of van de data niet toegankelijk worden gemaakt, dien je goed gemotiveerd aan te geven waarom dat niet mogelijk is. De wijze van uitvoering en fasering van het onderzoeksproces moet tenminste voor vakgenoten te volgen zijn. Dit betekent in ieder geval dat de argumentatie helder moet zijn en dat de stappen in het onderzoeksproces controleerbaar moeten zijn.

4. Onafhankelijkheid

Onafhankelijkheid houdt onder andere in dat je je in de keuze van de methode, bij de beoordeling van de data en in de weging van alternatieve verklaringen, niet laat leiden door buiten-wetenschappelijke overwegingen (bijvoorbeeld overwegingen van commerciële of politieke aard). Aldus geformuleerd omvat onafhankelijkheid ook onpartijdigheid. Onafhankelijkheid is in elk geval vereist bij de opzet en uitvoering van en rapportage over het onderzoek; bij de keuze van het onderzoeksobject en van de onderzoeksvraag is onafhankelijkheid niet altijd nodig.

5. Verantwoordelijkheid

Verantwoordelijkheid houdt onder andere in dat je rekenschap geeft van het feit dat je als onderzoeker niet in isolement opereert, en daarom binnen de grenzen van het redelijke rekening houdt met de legitieme belangen van bij het onderzoek betrokken personen en dieren, van

eventuele opdrachtgevers en financiers, en van de omgeving. Verantwoordelijkheid houdt ook in dat men onderzoek doet dat wetenschappelijk en/of maatschappelijk relevant is.

Datum:.....

Plaats:.....

Naam (indien student ook studentnummer):.....

Academie:.....

Bijlage 2: Verklaring geheimhouding en zorgvuldige omgang met persoonsgegevens

Onderzoek bij mensen en het verzamelen van gegevens van mensen vereist bijzondere zorgvuldigheid. Om de privacy van betrokkenen te waarborgen, dien je als (student)onderzoeker altijd vertrouwelijk en zorgvuldig met die informatie om te gaan. Met betrekking tot datamanagement en dataopslag dient aan een aantal criteria te worden voldaan.

Hierbij verklaar ik dat:

- Ik zorgvuldig en verantwoord omga met de onderzoeksgegevens en met de aan mij verleende toegang tot digitale gegevensdragers;
- Ik alleen voor het onderzoek relevante data verzamel, waarbij persoonsgegevens apart worden bewaard van de overige onderzoeksdata. Data worden anoniem verwerkt en gegevens zijn in de verslaglegging niet herleidbaar tot individuele personen;
- Ik aan niemand identificeerbaar zal openbaren wat mij tijdens het onderzoek is verteld;
- Ik ervan op de hoogte ben dat onderzoeksdata alleen toegankelijk zijn voor het onderzoeksteam, dat de codeersleutel of de codering van de brondata van de deelnemers moet worden bewaard en dat dit alleen toegankelijk is voor de verantwoordelijke onderzoeksbegeleider;
- Ik ervan op de hoogte ben dat onderzoeksdata alleen opgeslagen mogen worden op een veilige plek. Zie hiervoor ook het stappenplan praktijkgericht onderzoek via de website van Zuyd Bibliotheek;
- Ik ervoor zorg dat na afloop van het project de data/materialen conform de regelgeving minimaal 10 jaar (bij WMO-plichtig onderzoek 15 jaar) opgeslagen en bewaard worden in een beveiligde omgeving, in een map specifiek aangemaakt voor het project waartoe alleen het onderzoeksteam toegang heeft, of in een daarvoor bestemde afsluitbare ruimte. Zodra een teamlid niet meer betrokken is bij het onderzoek wordt de toegang tot de data geblokkeerd. Ben je student? Dan dien je alle data/materialen te overhandigen aan de verantwoordelijke begeleider van je onderzoek, zodat hij/zij hiervoor kan zorgen;
- Ik met de verantwoordelijke onderzoeksbegeleider overleg wanneer uitwisseling van data met externe partijen (buiten Zuyd) nodig/gewenst is en op welke beveiligde wijze dit gedaan mag worden.

Datum:.....

Plaats:.....

Naam (indien student ook studentnummer):.....

Academie:.....
.....

Lever een ondertekend exemplaar in conform afspraken van je opleiding.